

Dr ANTE ERCEGOVIĆ

(Jesenice, 25. listopada 1895 — Split, 25. travnja 1969)

In memoriam

Nedavno je preminuo član redakcijskog odbora našeg časopisa dr Ante Ercegović, naučni savjetnik u m., dugogodišnji član Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Splitu, honorarni red. prof. Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu i dopisni član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Širok je i raznovrstan opus ovog našeg istaknutog botaničara i marnog biologa. Glavno područje njegova zanimanja na kojem je dao i svoje najvrjednije i najtrajnije priloge kao istraživač botaničar bila je algologija. Mnogi radovi i djela iz tog područja danas su osnova za proučavanje biljnog svijeta Jadranskog mora, a naročito nekih skupina alga.

Iako je bio u prvom redu istraživač Jadrana, prve svoje radove posvetio je istraživanjima alga iz kopnenih biotopa. Doktorskim radom, koji je izradio kao mlad asistent Botaničkog zavoda Filozofskog fakulteta (danas Prirodoslovno-matematički fakultet) u Zagrebu, i u kojem obrađuje litofitsku vegetaciju vapnenaca i dolomita u Hrvatskoj, zauzima vrlo istaknuto mjesto među istraživačima te zanimljive biološke skupine alga, koje jedva da su dotad bile istraživane s ekološkog stanovništva. Ercegović je bio jedan od prvih autora koji je svestranije istražio njihove morfološke, cenološke, pa čak i sistematske odnose. Danas je taj rad osnova za svakog koji se želi baviti litofitskim algama na kopnu. Tim i drugim radovima koji su poslije slijedili i koji obrađuju istu problematiku, Ercegović se prvi put proćuo u naućnom algološkom svijetu kao vrsan istraživać.

Bio je dugogodišnji nastavnik biologije na splitskoj biskupskoj gimnaziji, a kasnije ćlan tek osnovanog Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Splitu godine 1931. Jedan je od prvih naših istraživaća koji se

počeo intenzivno baviti istraživanjem života u našem moru. Prvi organizmi koje je ovdje počeo intenzivno istraživati bili su ponovno litofiti koji nastanjuju mnogobrojne stijene i grebene uz jadransku obalu, ali koji su tada bili kao zatvorena knjiga sastavljena iz bezbrojnih stjenovitih stranica. Žarom i intuicijom pravog istraživača bacio se Ercegović na ta istraživanja koja su ubrzo urodila plodom. Ispod pera Ercegovićeve nastaje niz radova koji su objavljeni pretežno u stranim publikacijama. Kroz njih je Ercegović otkrio jedan do tada gotovo nepoznati svijet koji nalazi svoje životne uvjete u sitnim pukotinama ne baš gostoljubivih obalnih stijena i grebena naše po tome na daleko poznate obale. Taj svijet je bio toliko nov, da je njihov otkrivač bio u nedoumici kako nazvati mnogobrojne i raznolike oblike mikroskopski sitnih modrozelenih alga. Tako su nastala imena ne samo novih vrsta nego i rodova od kojih neki nose imena naših krajeva (*Dalmatella*) ili botaničara (*Voukiella* npr.). Koliko je Ercegović postao zaslužan za poznavanje litofitskih algi govori činjenica da i danas svi autori koji proučavaju morske litofite posiju za tim osnovnim Ercegovićevim radovima. Zahvaljujući upravo njegovim otkrićima započeta su slična istraživanja u obalnim područjima drugih mora. Tim istraživanjima, koja su se kasnije veoma proširila, utvrđeno je da su svi oni oblici koje je prvi put otkrio Ercegović u Jadranu rasprostranjeni i u drugim morima na sličnim stjenovitim staništima, te prema tome nisu endemi našeg područja. Upoređivanjem sličnih oblika nađenih u raznim morima omogućeno je također da se dobije točnija morfološka slika oblika koje je prvobitno otkrio Ercegović.

Ercegović je svratio pozornost naučne javnosti i rezultatima svojih istraživanja bentoskih alga. Iz tog područja objavio je čitav niz radova u različitim časopisima, a najviše u matičnom časopisu »Acta adriatica« splitskog Instituta. Pored priloga za poznavanje flore bentoskih alga našeg mora, obrađuje i monografski pojedine rodove ili druge skupine alga. Ercegovićeve floristička istraživanja pridonijela su da se točnije utvrdi sastav i porijeklo flore alga u našem moru. Zahvaljujući rezultatima tih istraživanja danas možemo sa sigurnošću tvrditi da je naše more u florističkom pogledu jedno od najbogatijih zatvorenih mora u svijetu. Od posebnog su značenja mnogobrojni novi nalazi alga, od kojih su mnoge bile nove za znanost i u najviše slučajeva imale su endemski karakter. Najzapaženija je ipak njegova opsežna monografija o jadranskim cistozirama, koju je u posebnom izdanju objelodanio Institut za oceanografiju i ribarstvo u Splitu. U monografiji se svestrano obrađuju te najčešće smeđe alge Jadrana i utvrđuju njihove morfološke, taksonomske i ekološke karakteristike, a prikazana je i njihova horizontalna i vertikalna varijabilnost. Opisane su mnoge nove forme, pa čak i vrste koje su pretežno endemskog karaktera. Monografija je ilustrirana vrlo kvalitetnim crtežima, pa predstavlja rijetko dobro obrađen i opremljen naučni rad iz odgovarajućeg područja. I ovom je monografijom Ercegović stekao ugled istaknutog i uvaženog marinog biologa.

Svojim radovima iz područja istraživanja bentoskih alga stekao je Ercegović široku reputaciju ne samo u evropskim nego i u širim razmjerima. To je bio i jedan od glavnih razloga da se od 16. do 27. srpnja 1957. godine održao u Splitu, jednom od centara evropske marine algologije, međunarodni kolokvij algologa, na kome je sudjelovalo 13 najpoznatijih stručnjaka iz čitave Evrope.

U izvještajima Republičkom i Saveznom savjetu za naučni rad, neposredno pred smrt, obradio je još neke taksone morskih alga kao što su porodice *Ceramiaceae* (21 rod), *Gelidiaceae* (rodovi *Gelidium*, *Gelidiella*, *Pterocladia*, *Caulacanthus* i *Wurdemania*) i *Dasyacea* (rod *Dasya*). Trebalo bi svakako nastojati da se ta dragocjena algološka građa objavi tiskom. Poznato je također da je Ercegović u posljednje vrijeme

Dr ANTE ERCEGOVIĆ (1895—1969)

radio i na cjelokupnoj flori Jadrana, ali ga je smrt prekinula u tom korisnom poslu koji bi jedino on mogao najkompetentnije i cjelovito dovršiti. U tom pogledu sudjelovao je zajedno s još nekim našim specijalistima oceanolozima u izradi djela »Fauna und Flora der Adria« mladog bečkog zoologa Riedla. Zapažen je i vrijedan prikaz Ercegovićev o biljnom svijetu našeg mora u Pomorskoj enciklopediji leksi-kografskog zavoda.

Treba također spomenuti i pokušaje koji su naročito u posljednje vrijeme sve više dolazili do izražaja u Ercegovića, da obradi jadranske bentoske alge i sa vegetacijskog aspekta. Njegovi radovi o značajkama vegetacije Jadranskog mora (1959/60), plitkovodne vegetacije alga u srednjem Jadranu (1966), i drugi slični radovi u posljednje vrijeme, zapravo su osnovna i rijetka djela koja obrađuju naše morske alge i s tog gledišta.

Kao istraživač našega mora Ercegović nije mogao a da se ne dotakne i nekih osnovnih problema u vezi sa životom u moru. Stoga on

istražuje i razne ekološke faktore koji djeluju u Jadranu, a naročitu pažnju posvećuje fizičko kemijskim faktorima. Iz toga je područja objavio nekoliko radova i zapravo postavio osnovu za dalja istraživanja. Isto tako obrađivao je fitoplankton i primarnu produkciju, što su također bili jedni od prvih radova na tim područjima kod nas. Bavio se i drugim oceanografskim i oceanološkim problemima.

Svim tim svojim istraživanjima na području oceanologije stekao je veliko iskustvo i erudiciju, što je na kraju i rezultiralo djelom koga je pod naslovom »Život u moru« izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti još 1949. godine. To se vrijedno djelo odlikuje mnogim podacima iz svih područja oceanologije i oceanografije u širem smislu i bilo je zamišljeno kao visokoškolski udžbenik iz biologijske oceanografije. Ovo je još i danas vrijedan priručnik za svakoga koji se počinje baviti proučavanjem života u moru.

Svoje veliko stručno znanje oblikovao je i u jednom srednjoškolskom udžbeniku iz botanike koji je prije rata bio dosta zapažen i doživio nekoliko izdanja.

Ercegović je i autor brojnih stručnih i popularnih članaka. Dosad je nabrojeno oko 65 takvih članaka u raznim našim stručnim i stručno-popularnim časopisima.

Kao što se vidi, djelatnost pok. A. Ercegovića bila je vrlo plodna i raznovrsna. On je svojim opusom dao velik prilog za poznavanje života u našem moru, naročito za poznavanje biljnoga svijeta. Sve je on to radio tiho i nenametljivo, entuzijazmom, intuicijom i upornošću pravo istraživača, kojemu je jedini cilj bio da otkrije što više novih naučnih činjenica i zakonitosti. Iako nije odgojio mnogo učenika koji bi nastavili njegov rad, ostavio je mnoge kvalitetne radove na kojima će se učiti svatko tko želi upoznati biljni, a i životinjski svijet našega mora. Za taj svoj rad dobio je i zaslužena priznanja. Tako je godine 1964. dobio nagradu grada Splita za naučni rad, godine 1965. biran je za dopisnog člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a godine 1966. dodijeljena mu je republička nagrada »Ruđer Bošković«.

Dr Ante Ercegović rođen je 25. listopada 1895. u Jesenicama kraj Splita. Srednju školu polazi i završava u Splitu, zatim studira prirodne nauke (botanika, zoologija, geologija, geografija) na Filozofskim fakultetima Sveučilišta u Ljubljani i Zagrebu. Studij završava u Zagrebu godine 1924. Tada stječe i naslov doktora nauka, a iste godine polaže i profesorski ispit za predmete prirodopis i zemljopis.

Nakon svršetka studija radio je neko vrijeme kao asistent (škol. god. 1924/25) na Botaničkom zavodu tadašnjeg Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a od 1925. do 1932. godine na dužnosti je profesora biskupske gimnazije u Splitu. Od 1932. godine namješten je u Institutu za oceanografiju i ribarstvo u Splitu gdje stalno vodi laboratorij za morsko bilje, a neko vrijeme prije rata obavlja i rukovodeće dužnosti u Institutu. Tako je godine 1938. bio najprije na dužnosti zamjenika upravitelja, a zatim je izabran i za upravitelja Instituta. Prilikom osnivanja III stupnja nastave na Biološkom odjelu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu 1960. godine, izabran je za honorarnog red. profesora toga fakulteta za predmete »Ekologija morskih alga« i »Vegetacija Jadrana«. Umirovljen je 1965. godine, a umro 25. travnja 1969. u Splitu.

Radi specijalizacije i usavršavanja iz područja oceanologije boravio je godine 1928/29. u Parizu, 1932. u Berlinu, Hamburgu i Helgolandu, a 1938. u Napulju i Monaku.

Bio je član raznih stručnih društava i udruženja, kao npr. Hrvatskog prirodoslovnog društva, Društva za proučavanje i razvitak pomorstva Jugoslavije, Nacionalne komisije za istraživanje Jadrana, International Phycological Society i dopisni je član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Od godine 1959. pa sve do svoje smrti bio je i član uredništva jedinog našeg botaničkog časopisa »Acta botanica Croatica«.

Neka je trajno sjećanje na dra Antu Ercegovića, zaslužnog hrvatskog botaničara i neumornog istraživača Jadrana.

BIBLIOGRAFIJA NAUČNIH RADOVA I DJELA dra ANTE ERCEGOVIĆA

1925.

Litofitska vegetacija vapnenaca i dolomita u Hrvatskoj. La végétation lithophytes sur les calcaires et les dolomites en Croatie. Acta bot. Zagrebensis 1, 64—114.

1927.

Tri nova roda litofitskih cijanoficeja sa jadranske obale. Trois nouveaux genres des Cyanophycées lithophytes de la côte adriatique. Acta bot. Zagrebensis 2, 78—84.

1929.

Dalmatella, nouveau genre des Cyanophycées lithophytes de la côte adriatique. Acta bot. Zagrebensis 4, 7 p.

Sur quelques nouveaux types des Cyanophycées lithophytes de la côte adriatique. Arch. f. Protistenkunde 66, 1, 164—174.

Sur la tolérance des Cyanophycées vis-à-vis des variations brusques de la salinité de l'eau de mer. Acta bot. Zagrebensis 5, 48—56.

1930.

Sur la valeur systématique et la ramification des genres *Brachytrichia* Zan. et *Kyrtuthrix* Erceg. et sur un nouveau type d'algue perforante. Ann. de Protistologie 2, 2—3, ?—132.

Sur quelques types peu connus des Cyanophycées lithophytes. Archiv f. Protistenkunde 71, 2, 361—376.

1931.

Podacapsa et *Brachynema* deux genres nouveaux chamésiphonales de la côte adriatique de Dalmatie. Acta bot. Zagrebensis 6, 33—37.

Litofitska zona cijanoficeja na jugoslavenskoj obali Jadrana. Kongres slavenskih botaničara.

1932.

Ekološke i socijološke studije o litofitskim cijanoficejama sa jugoslavenske obale Jadrana. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 244, 129—220.

Etudes écologique et sociologique des cyanophycées lithophytes de la côte yougoslave de l'Adriatique. Bulletin international de l'Académie Yougoslave des sciences et des arts, Classe des sciences math. et nat. 26, 33—56.

1933.

Upliv vala na tvorbu litofitske zone cijanoficeja na istočnoj jadranskoj obali. Zbornik radova posvećenih Živojinu Đorđeviću, 177—190, Beograd.

1934.

Temperatur, Salinität, Sauerstoff und Phosphate des Adriatischen Meeres längs der mitteldalmatinische Küste. Bulletin international de l'Academie yougoslave des sciences et des beaux arts 28, 61—69.

Sur la valeur systematique de quelques algues perforantes récemment décrites. Acta bot. Zagrebensis 9, 34—40.

Wellengang und Lithophytenzone an der ostadriatischen Küste. Acta adriatica 1, 3, 20 p.

Température, salinité, oxygène et phosphates dans les eaux côtières de l'Adriatique oriental moyen. Acta adriatica 1, 5, 41 p.

Istraživanja o temperaturi, salinitetu, kisiku i fosfatima jadranskih voda srednjedalmatinske obale. Prirodoslovna istraživanja Kraljevine Jugoslavije 19, 115 p.

1935.

Recherches sur l'alcalinité et l'équilibre de l'acide carbonique dans les eaux côtières de l'Adriatique oriental moyen. Acta adriatica 1, 7, 84 p.

Une contribution à la connaissance des conditions hydrographiques et biologique du lac de l'île de Mljet (Meleda). Acta bot. Zagrebensis 10, 50—60.

1936.

Etudes qualitative et quantitative du phytoplancton dans les eaux côtières de l'Adriatic oriental moyen du cours de l'année 1934. Acta adriatica 1, 9, 126 p.

Physikalisch-chemische und biologische Untersuchungen in den Küstengewässern der östlichen Adria. Bulletin international de l'Academie Yougoslave des sciences et des beaux-arts 29/30, 159—163.

Fizikokemijska i biološkijska ispitivanja u obalnim vodama istočnog Jadrana tokom godine 1934. Prirodoslovna istraživanja kraljevine Jugoslavije 20, 81—146.

1938.

Produktivnost voda istočnog Jadrana. Sur la productivité des eaux de l'Adriatic oriental. Godišnjak Oceanografskog instituta Split 1, 11 p.

Ispitivanja hidrografskih prilika i fitoplanktona u vodama Boke u jeseni 1937. Recherches des conditions hydrographique et celles du phytoplancton dans la Boka Kotorska (Bouches de Kotor). Godišnjak Oceanografskog instituta Split 1, 20 p.

1939/40.

Ishrana srdjele (*Clupea pilchardus* Walb) u stadiju metamorfoze. Sur la nourriture des sardines (*Clupea pilchardus* Walb.) à l'état de leur metamorphose. Godišnjak Oceanografskog instituta Split 2, 25—44.

1940.

Weitere Untersuchungen über einige hydrographische Verhältnisse und über die Phytoplanktonproduktion in den Gewässern der östlichen Mitteladria. Acta adriatica 2, 3, 40 p.

1943.

Contributo alla conoscenza di alcune alghe nuove o rare della costa orientale dell'adriatiche. Archivio di oceanografia e limnologia 3, 1—2, 55—80.

1948.

Sur quelques algues Phaeophycées peu connues ou nouvelles recoltées dans le bassin de l'Adriatique moyen. *Acta adriatica* 3, 5, 33 p.

1949.

Sur la *Yadranelia*, nouveau genre d'algues de l'Adriatique et sur son développement. *Acta adriatica* 4, 2, 15 p.

Sur quelques algues rouges, rares ou nouvelles du Adriatique. *Acta adriatica* 4, 3, 81 p.

Život u moru. Biologijska oceanografija. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti Zagreb, 412 p.

1952.

Jadranske citozire. Njihova morfologija, ekologija i razvitak. Sur les Cytoseira adriatiques. Leur morphologie, écologie et evolution. *Fauna et Flora adriatica* Vol. 2, Split 212 p.

1955.

Contribution à la connaissance des ectocarpes (*Ectocarpus*) de l'Adriatique moyenne. *Acta adriatica* 7, 5, 74 p.

Contribution à la connaissance des phéophycées de l'Adriatique moyenne. *Acta adriatica* 7, 6, 49 p.

Varijabilnost i transformacija jadranskih cistozira (Variabilité et transformations chez les Cytoseira adriatiques). *Zbornik, I kongres biologa Jugoslavije*, 145—146.

1956.

Famille des Champiaceées (*Champiaceae*) dans l'Adriatique moyenne. *Acta adriatica* 8, 2, 63 p.

1957.

La flore sous-marine de îlot de Jabuka. *Acta adriatica* 8, 8, 130 p.

Principes et essai d'un classement des étages benthiques. *Recueil des travaux de la station marine d'Endoume, Marseille*, 22.

1958.

Sur l'étagement de la végétation benthique en Adriatique (Note préliminaire). *Rapports et proces-verbaux des Réunions de la Commission internationale pour l'exploration scientifique de la Méditerranée* 14, 519—524.

1959.

Sur la microzonation dans l'exolittoral adriatique. *Rapp. et proc. verb. Colloque sur la biologie des algues marines, Dinard*, 25—36.

Les facteurs de sélection et d'isolment dans la genèse de quelques espèces d'algues adriatiques. *Intern. Revue der ges. Hydrobiologie* 44, 4, 473—483.

1960.

Limite inférieure des algues supérieurs en Adriatique. Note préliminaire avec une carte. *Rapp. et proc. verb.* 15, 155—160.

La végétation des algues sur les fonds pêcheurs de l'Adriatique. *Vegetacija alga na ribarskim dnima Jadrana. Izvješća — Reports Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Splitu* 6, 4, 32 p.

Značajne crte vegetacije alga Jadranskog mora. *Acta bot. Croat.* 18/19, 17—36.

Vegetacija Jadranskog mora i problemi njezina istraživanja. *Pomorski zbornik, Zadar*, 1, 667—691.

1963.

Prilog poznavanju nekih rodova crvenih alga u Jadranu. *Acta adriatica* 10, 5, 54 p.

Stamm *Cyanophyta*, Stamm *Chlorophyta*, Stamm *Phaeophyta*, Stamm *Rhodophyta*, Stamm *Mycophyta* und Stamm *Angiospermae* in Riedl: Fauna und Flora der Adria. Verlag Paul Parey, Hamburg und Berlin, 19—23; 34—90.

1964.

Podmorska vegetacija otoka Visa. *Hortikultura* 2, 11—14.

Jadranska flora zelenih, smeđih i crvenih alga u odnosu prema dubini. *Acta adriatica* 11, 8, 71—74.

Dubinska i horizontalna rasčlanjenost jadranske vegetacije alga i njezini faktori. *Acta adriatica* 11, 9, 75—84.

1967.

Pogled na floru i ekologiju plitkovodne vegetacije alga u srednjem Jadranu. *Ekologija* 1, 1—2, 55—75.

Komparativni studij plitkovodne i dubinske vegetacije srednjeg Jadrana. *Acta adriatica* (u štampi).

*

Zahvaljujem Anti Španu, asistentu Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Splitu za prikupljene biografske i bibliografske podatke, kojima sam se služio prilikom pisanja ovog nekrologa.

ZLATKO PAVLETIĆ